

סמכות בתי הדין כיום צוהר לדין 'שליחותייהו קא עבדינן'

שמות פרק כב פסוק ז - ח (פרשת משפטים)

(ז) אִם-לֹא יִמָּצֵא הַגָּנֹב וְנִקְרַב בְּעַל-הַבַּיִת אֶל-הָאֱלֹהִים אִם-לֹא שָׁלַח יָדוֹ בַּמִּלֻּאכָה רָעָהוּ:

(ח) עַל-כָּל-דְּבַר-פְּשָׁע עַל-שׁוֹר עַל-חֲמוֹר עַל-שָׁה עַל-שִׁלְמָה עַל-כָּל-אַבְדָּה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי-הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְבַר-שְׁנִיָּהֶם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יִשְׁלַם שְׁנֵיהֶם לְרָעָהוּ.

סנהדרין ג ע"ב: שלשה מנלן? דת"ר נקרב בעל הבית אל האלהים...

רש"י ב ע"ב: הרי נאמר 'אלהים' בהאי קרא, דמשמע מומחין - לשון שררה ורבנות, כדמתרגמין 'ראה נתתיך אלוהים לפרעה' - לשון רבנות.

דין שליחותייהו

סנהד' ב ע"ב - ג ע"א: משנה - דיני ממונות בשלושה גזילות וחבלות בשלושה....

גמ': אטו גזילות וחבלות לאו דיני ממונות נינהו? א"ר אבהו מה הן קתני, מה הן דיני ממונות גזלות וחבלות, אבל הודאות והלוואות לא...
ובדין הוא דליבעי נמי מומחין, והאי דלא בעינן מומחין משום דרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: דבר תורה, אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה, שנאמר "משפט אחד יהיה לכם" (ויקרא כד, כב). ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה? כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין.

בהודאות ובהלוואות א"צ דרישה וחקירה וא"צ דיינים מומחים.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פד עמוד א - עמוד ב

דאמר רבא: נזקי שור בשור ונזקי שור באדם - גובין אותו בבבל, נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור - אין גובין אותו בבבל...אלא מאי שנא שור בשור ושור באדם? **דשליחותייהו קא עבדינן, מידי דהוה אהודאות והלוואות...** אלא, כי עבדינן שליחותייהו - **במילתא דשכיחא ואית ביה חסרון כיס, אבל מילתא דשכיחא ולית ביה חסרון כיס, אי נמי מילתא דלא שכיחא ואית ביה חסרון כיס** - לא עבדינן שליחותייהו

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף פח עמוד ב

אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטי, א"ל: והא אנן הדיוטות אנן...ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם... דבר אחר: לפניהם - ולא לפני הדיוטות! א"ל: אנן שליחותיהו קא עבדינן, מידי דהוה אהודאות והלואות.

הרמב"ם, פירוש המשנה בבא קמא ח, א

ודע שכלל הוא מכללי תורתנו אין גובין קנסות בבבל, וכן בכל העולם זולתי בארץ ישראל בלבד, שהרי אמר יתעלה "עד האלהים" (שמות כב, ח), ואין אצלינו דיינים שהונח עליהם שם אלהים אלא הדיינים הסמוכין בארץ ישראל כמו שנבאר בסנהדרין. וכל דייני העולם אינם אלא בתור ממלאי מקום אותם שבארץ ישראל, אלא שאינם ממלאים מקומם אלא בדברים הקורים הרבה כדי שלא יאבדו זכויות בני אדם, כגון: הלוואות, ומקח וממכר, והודאות והכחשות, ואם הזיקה בהמה בשן ורגל שהן מועדין לכך כמו שקדם, וכן אם הזיק אדם את הבהמה. אבל בהמה את האדם, או אדם באדם, וכן כל קנס, אין גובין אותו אלא בבית דין דארץ ישראל, לפי שכל הדברים האלו יש בהם שלא יארעו אלא מעט, ומהם שאין בהם חסרון כיס.

תוספות גיטין פח ע"ב: ... וא"ת היכי עבדינן שליחותיהו והא עכשיו אין מומחין בארץ ישראל ומי יתן לנו רשות? וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן.

שו"ת הריב"ש סימן רכח

והא דאמרי' בפ' החובל (פ"ד:) ובפ' המגרש (פ"ז:) דבהודאות והלואות עבדינן שליחותיהו ההוא לאו שליחות גמור הוא, אלא רוצה לומר דבמילתא דשכיחא ואית בה חסרון כיס, אנחנו נעשה עצמנו כאלו אנחנו שלוחיהם, וכאלו בית דין הגדול שבארץ ישראל הממונין על כל ישראל מימות משה רבינו ע"ה תקנו דבהנהו מילי יוכלו לדון מחכמי חוצה לארץ בלא סמיכה.

טור חושן משפט הלכות דיינים סימן א

... אבל האידנא דליכא סמיכה כל הדיינים בטלים מן התורה כדכתיב לפניהם לפני אלהים הכתובים בפרשה דהיינו סמוכים ודרשינן לפניהם ולא לפני הדיוטות ואנו הדיוטות אנו לפיכך אין הדיינים מן התורה אלא דשליחותיהו דקמאי עבדינן:

מנחת אשר, פר' דברים

והנראה עיקר בזה דכך הבינו חז"ל ברוח קדשם ובעומק בינתם דא"א לעולם להתקיים כשליט דין ולית דיין וע"כ צ"ל דכשבטלה הסמיכה עושין דין אף בבי"ד שאינו סמוך ואין הסמיכה מעכבת אלא כשאפשר ויש סמיכה בעולם, ודבר זה נמסר לחכמים כהרבה גופי תורה ועיקריה, והדברים ברורים ופשוטים.

הראי"ה קוק - בעת יסוד בית הדין הגדול של הרבנות הראשית, ל' אדר א'

תרפ"א, בתוך שיחות הרב צבי יהודה קוק – דברים, עמ' 66)

אמת הדבר שאנו רבני הדורות זה הרבה מאות שנים בגולה, וכעת עדיין בארץ ישראל, אין אנו יכולים לקחת את העטרת הגדולה הזאת שיהיה בית הדין שלנו נקרא בשם 'אלוהים'. על זה אנו צריכים את הסגולה של הסמיכה ותנאיה הגדולים, שכעת עדיין הזמן מוקדם לנו לעסוק ביציאתה אל הפועל. אבל הלא כל המשפט שלנו הוא בא מתוך אותה ההשפעה שאנו מושפעים מקדושת המשפט ההולך ברוח הקודש של עמנו ו"שליחותייהו קא עבדינן" (בבא קמא פד ע"ב).